

Riječ na svečanosti u Gazi Husrev-begovoj medresi 8. januara 2009.

MEDRESA

Dr. Hilmo NEIMARLIJA

Kolege i prijatelji!

Znam da nemam pravo donositi sud o tome je li je moj doprinos afirmaciji Gazi Husrev-begove medrese vrijedan počasti koja mi se danas ukazuje. Međutim, ako sam zaslužio današnje priznanje, pretpostavljam da sam ga mogao zaslužiti u vremenima kad je među nama, polaznicima Medrese, bilo rašireno mišljenje da ličnim potvrđivanjem dokazujemo vrijednost naše škole.

To su donedavna vremena revolucionarne vlasti u kojima je vjera bila potisnuta iz područja javnosti i iz procesa u kojima se oblikovao život društva, a vjerske škole bile isključene iz oficijelnog sistema obrazovanja. Gazi Husrev-begova medresa tada je bila jedina islamska odgojnoobrazovna ustanova u Bosna i Hercegovini i opstojala je sa ograničenim pravom na vlastito ime, prošlost i budućnost, kao potreba Islamske zajednice i kao sjećanje bošnjačkoga naroda.

Kao vjerska škola općeobrazovnog karaktera, pretvorena je u strukovnu školu za obrazovanje vjerskih službenika, dok je kao višestoljetna institucija općeg dobra zakonski svedena na privatnu ustanovu bez opće važnosti. Njezina

sudbina bila je sudbina organa koji živi izvan tijela; odvojena od svoje izvorne misije i izmještena iz svoje životne sredine, živjela je mimo organizma vlastite tradicije i izvan prostora društvenog priznanja.

Na kapiji Medrese tada su se razilazila vremena i stilovi povijesti. U Medresi je pogled bio upravljen u prošlost, u vrijeme bez vremena, u bivše povijesti kao izvorišta smisla i obrasce življenja.

Napolju se događala sadašnjost sa živim ljudima i reprezentativnim manifestacijama povijesnog života u političkim, privrednim, sportskim, kulturnim i pseudokulturnim zbivanjima i njihovim medijskim predstavljajima.

Nama učenicima, ili barem duhovno najnemirnijim i najosjetljivijim među nama, to je značilo kretanje u razdvojenosti vlastitih poimanja i doživljaja, u neskladu između unutarnje i vanjske zajednice života.

U Medresi smo se predavali svijetu riječi i značenja; napolju smo bili izloženi svijetu događaja i predstava. Trpjeli smo tu neravnotežu i pripremali se za buduće tumače istina vjere, za poziv ili zanimanje ljudi kojima je riječ sredstvo i način djelovanja.

I obično nam nije trebalo mnogo – jedan ramazanski boravak u nekom džemaatu bez imama – pa da umislimo da znamo unutarnji svijet vjere, da riječi možemo koristiti bez bojazni, da je naše pravo ili čak obaveza da budemo shvaćeni u vanjskom svijetu, koji nas je privlačio, suzbijao i zanemarivao ono što je nama bilo važno. Vjerovali smo da će se taj manjkavi svijet promijeniti ako čuje naš govor o vjeri i vjerovali smo da će neshvaćeni svijet vjere zasjati punim sjajem ako ga mi osvjetlimo vanjskim svjetlima savremenosti. Zato smo rano počinjali govoriti i najčešće smo naučili držati govore prije nego što smo naučili metodično učiti i razborito misliti. Vodili smo računa o vanjskim granicama slobode govora, koje su postavljali zakon, politika i policija, i zanemarivali unutarnje granice svoje slobode u govoru, koje su nametale naše lične mogućnosti. Oglušivali smo se o svoju uskraćenost za konkretnu i kompleksnu stvarnost vjere, jezika, života, do koje se ne dopijeva pomoću samoga znanja i koja je dostupna preko proživljenih stanja i postupnih duševnih usvajanja, pa smo govorili apstrakcije o apstraktnim stvarima. Nismo umjeli da se izravno obraćamo vršnjacima i živim ljudima oko sebe, pa smo svoje opće sudove upućivali islamskom ummetu i čovječanstvu.

Ali, govorili smo, vazili, pisali, objavljujivali – prepuštali se verbalnom pretjerivanju gdje god smo mogli. To je bio način našeg oslobađanja, našeg potvrđivanja vlastite važnosti, našeg izmaštavanja i osmišljavanja misli o reprezentativnom sudjelovanju vjere u životu društva i dokrajčenju društvenog zanemarivanja vjere. Zato među nama, učenicima Medrese iz tih vremena, ima neodgovornih govornika, umišljenih intelektualaca i nedoučenih sastavljača svega i svačega, ali i ozbiljnih naučnika, kompetentnih vjerskih autora, vjerodostojnih pjesnika. I mož-

da su pjesnici između nas, napose dvojica preko kojih poezija izdašno manifestira svoju bit, pribavili našem govorenju vrijednost trajne pohvale Medresi time što su ga iznijeli do razvijenog oblika uzvika, do pjesme. A onda je krenulo propadanje komunizma u Evropi, pa i u južnoslavenskoj političkoj zajednici. Sa opadanjem njegove političke moći, raspala se i njegova ideologija. Jednopartijski sistem vlasti zamijenjen je političkim višestranačjem, materijalističkom učenju je oduzet monopol na javno zaštićeni svjetonazor, vjeri je vraćen duhovni i društveni dignitet.

Nažalost, promjena sistema vlasti u južnoslavenskoj političkoj zajednici nije imala mirnu realizaciju kao u drugim evropskim državama. Došlo je do raspada južnoslavenske državne zajednice i, sa njezinim raspadom i međunarodnim priznanjem neovisnosti Bosne i Hercegovine, na našu zemlju je izvršena brutalna i višestrana agresija.

Cilj agresije bila je podjela Bosne i Hercegovine i uništenje najmnogoljudnijeg od tri njezina konstitutivna naroda. Tada je i Medresa izložena velikodržavnom pokušaju uništenja Bosne i Bošnjaka i razaranja svega bosanskog i muslimanskog, ali i odbranjena u bosanskohercegovačkom i bošnjačkom suprotstavljanju silama zla, nepravde i poniženja. Na kapiji Medrese tada su se prestale sukobljavati i razilaziti vjerska i društvena imaginacija, u životu Medrese stopili su se tinta učenika i krv šehida.

Sada je drugo vrijeme vjere i Medrese. Vjeru u Bosni i Hercegovini više ne ugrožava političko poricanje i društveno prešućivanje, već političko predstavljanje i neumjereno društveno isticanje.

A nama, učenicima Medrese, prošlo je vrijeme u kojem smo imali pravo na verbalna pretjerivanja, kad nismo morali znati koliko su

riječi opasno dobro i koliko je važno da ih se koristi obazrivo i odgovorno.

Danas se problematizira pretjerana prisutnost islama, katoličanstva, pravoslavlja i općenito religije u javnosti, u političkom i društvenom životu u Bosni i Hercegovini. Ima onih kojima to smeta i koji žale za vremenom komunizma i za vanjskim ograničenjima vjernika i oni bi rado sve manifestacije religije vratili u privatnost kao rezervat. Ali, ima i onih koji izlaganje vjere javnim predstavama, medijskim pompeznostima i populističkim spektaklima doživljavaju kao iznevjeravanje njezina izvornog poziva, kao narušavanje njezine intimne svečanosti. Jer, vjera je odgovor na

težnju duše za prostranijim životom, osjetljivost i smisao za uzvišeno, a uzvišeno nije isto što i grandiozno. Vjera koju se pretvara u instituciju što se širi po političkoj površini života gubi svoju metafizičku uzvišenost i duhovna prostranstva svoje slobode.

Samoograničavanje, samokontrola je temeljni cilj i najviša mogućnost čovjeka koji je stekao vanjsku slobodu. I to je, ujedno, put njezina neprekidnog potvrđivanja i vrednovanja. Danas mi, učenici Medrese, bivši i sadašnji, nemamo vanjskih ograničenja. Na nama je odgovornost za svjedočenje vjere u slobodi i odgovornosti, za predstavljanje islama koje oslobađa i uvećava odgovornost.

Summary**SPEECH ON THE OCCASION OF CELEBRATION OF THE
GHAZI HUSREV- BEY'S MADRASAH ON 8 JANUARY
2009****Hilmo Neimarlija**

This text represents the address of Prof Hilmo Neimarlija on the occasion of award ceremony in the Ghazi Husrev-bey's Madrasah on 8 January 2009. The text compares and critically examines two different social and historical surroundings in which Ghazi' Madrasah and its students acted. In one-party society, the Madrasah acted outside its social environment and the actions of the Madrasah' graduates in the public were marked by the awareness of the outer limits of the freedom of speech. Author of this address finds that the Madrasah' graduates neglected internal limits of the freedom of speech in such conditions of limited external freedom.

In multi-party system, discussion and representation of the faith, is placed before other aspects of the trials and dangers. Author defines some of those as incidence of media pomposity and populist spectacles in representation of Islam. The author is committed to conquering space of internal freedom by acquiring external freedom in newly arisen social circumstances. Under this he implies self-limitation and responsibility in representing Islam.

موجز

الكلمة بمناسبة الاحتفال في مدرسة
الغازي خسرو بيك الثانوية الإسلامية
في 8 من يناير 2009

حيلمو نيمارليجا

ألقى الأستاذ الدكتور حيلمو نيمارليجا هذه الكلمة بمناسبة توزيع الجوائز في احتفال مدرسة الغازي خسرو بيك الثانوية الإسلامية الذي أقيم في 8 من يناير 2009. وقدم في كلمته هذه مقارنة وحكما انتقاديا لبينتين اجتماعيتين وتاريخيتين، عملت فيها المدرسة وتلاميذها. كانت المدرسة في مجتمع الحزب الواحد تعمل خارج بيئتها الاجتماعية، وكان العمل العلني للمتخرجين من تلك المدرسة مصبوغا بإدراكهم بوجود حدود خارجية لحرية التعبير. ويرى المتحدث أن المتخرجين من هذه المدرسة – في ظروف الحرية الخارجية المقيدة – قد أهملوا الحدود الداخلية لحرية التعبير.

أما في المجتمع المتعدد الأحزاب، فإن الحديث عن الدين والدعوة إلى الدين، يقفان أمام أشكال أخرى من الابتلاءات والمخاطر. ومن تلك الابتلاءات والمخاطر، يذكر المتحدث ظاهرة التباهي الإعلامي والتفاخر الجماهيري في عرض الإسلام. إن المتحدث يدعو إلى توظيف الحرية الخارجية التي تم اكتسابها في الظروف الاجتماعية الجديدة، لفتح آفاق الحرية الداخلية، أي التقييد الذاتي والمسؤولية في عرض الإسلام.